

Summary

Tretiakova V. On the formation of the basic elements of the international bioethical law, such as: global bioethical law understanding, global bioethical law consciousness, global bioethical law outlook and the global bioethical legal culture.

The article is devoted to the formation of the basic elements of the international bioethical law, such as: global bioethical law understanding, global bioethical law consciousness, global bioethical law outlook and the global bioethical legal culture, the introduction of which is necessary for the development of bioethical civil society, in which it will be possible to create the optimum conditions for each person in part of its self-determination and self-realization, to ensure its autonomy and independence from any undue interference, to reflect on their bioethical rights and freedoms; in order to ensure the preservation of the integrity and vitality of the human gene pool, as well as its natural environment.

Key words: global, bioethics, international bioethical law, bioethical law understanding, bioethical law consciousness, bioethical law outlook and bioethical legal culture, bioethical civil society.

Отримано 16.05.2013

УДК 341.232 : 323.28

В. В. ГРАЧОВА

Вікторія Вікторівна Грачова, аспірант Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

**СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ОСНОВ
АНТИТЕРОРИСТИЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДЕРЖАВ**

На початку третього тисячоліття явище тероризму проявилось в якості однієї з найгостріших глобальних проблем. Зокрема, як зазначив авторитетний український науковець В. Ф. Антипенко, під час терористичних актів у США 11 вересня 2001 р. разом із баштами Всесвітнього торговельного центру були зруйновані «уявлення громадськості про непохитність сучасного світоустрою», при цьому тероризм миттєво став «однією з домінант, що визначають сучасну історію»¹. Зважаючи на глобальні наслідки та масштаб терористичної діяльності, аксіомою стало те, що ефективна протидія загрози тероризму потребує спільних дій широкого кола держав, у зв'язку з чим П. Седжер слушно вказав: «боротьба з міжнародним тероризмом може здійснюватися тільки шляхом міжнародного співробітництва»². При цьому актуальним завданням постає дослідження процесу становлення міжнародно-правових основ антитерористичного співробітництва держав.

Дослідниками визнано, що прояви терористичного насильства мали місце з найдавніших часів. Зокрема, відомий західний теролог У. Лакер зазначав, що «тероризм такий само давній, як історія людства»³. Однак хоча проблема тероризму відома здавна, система міжнародного антитерористичного співробітництва почала складатися лише у XX ст., після Другої світової війни. Ядром цього співробітництва виступає Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН), до якої входять вже 193 держави, а його правовим фундаментом є Статут ООН – найважливіший договір, який становить міжнародно-правову основу «сучасного універсального правопорядку» («універсального правопорядку за Статутом ООН») ⁴. Водночас потреба у виробленні міжнародно-правових інструментів для забезпечення боротьби з тероризмом виникла задовго до заснування ООН. Формуванню сучасної системи антитерористичного співробітництва держав передували ранні спроби вжиття ними багатосторонніх заходів для боротьби з тероризмом наприкінці XIX ст. та у першій половині XX ст. (до Другої світової війни), під час існування попередніх універсальних правопорядків (згідно з періодизацією історії міжнародного права, представленою А. І. Дмитрієвим, Ю. А. Дмитрієвою та О. В. Задорожнім, епоха універсального міжнародного права охоплює чотири періоди, пов'язані з відповідними правопорядками: період «вестфальської конфігурації універсального міжнародного права (1648–1815 рр.)», період «універсального міжнародного права за Головним актом Віденського конгресу 1815 р. (1815–1919 рр.)», «універсальне міжнародне право періоду Ліги Націй (1919–1946 рр.)» та «універсальне міжнародне право Організації Об'єднаних Націй (з 1945 р. дотепер)»⁵). Згадані багатосторонні заходи мали суттєве значення для формування міжнародно-правових основ антитерористичного співробітництва держав.

Необхідно зазначити, що у працях багатьох українських та зарубіжних науковців, які вивчали витоки міжнародного співробітництва у сфері боротьби з тероризмом (Ю. М. Антонян, Т. С. Бояр-Созонович, Л. М. Галенська, В. П. Ємельянов, В. О. Іващенко, Є. Г. Ляхов, Б. Сол та інші), спостерігається тенденція до висвітлення, насамперед, відповідних заходів, пов'язаних з універсальним міжнародним правом періоду Ліги Націй⁶. Водночас деякі дослідники (Ю. С. Горбунов, В. Я. Кікоть та інші) слушно звернули увагу на більш ранні заходи міжнародного антитерористичного співробітництва, які мали місце в період універсального міжнародного права за Головним актом Віденського конгресу 1815 р., але детально цей аспект ними не

розглядався⁷. На нашу думку, широке міжнародне співробітництво у боротьбі з тероризмом почало зароджуватися саме під час існування універсального правопорядку 1815–1919 рр., і згаданий аспект потребує детального дослідження.

Зародження широкого міжнародного антитерористичного співробітництва було зумовлено активними проявами анархо-тероризму, який виступав як «найлютіший ... ворог суспільства»⁸ в Європі та США у другій половині XIX – на початку XX століття. Зокрема, період 1892–1901 рр. характеризувався надзвичайною кількістю посягань на монархів та інших високопоставлених осіб, увійшовши до історії як Десятиліття царевбивства. У цілому ж під час анархістських виступів другої половини XIX – початку XX ст. замаху на державних діячів, як представників буржуазної верхівки, «чергувалися ... з акціями масового «нерозбірливого» насильства по відношенню до представників найрізноманітніших соціальних груп населення»; основним знаряддям своєї «революційної війни» анархісти вважали динаміт, і деякі з них, як зазначав А. С. Грачов, «приписували вибухівці воїстину чудодійні політичні якості»⁹. Зважаючи на жорстоку тактику та міжнародний розмах діяльності, анархісти сіяли масовий страх у багатьох країнах. Згадана хвиля анархістських виступів, за оцінкою Д. Рапопорта, стала «першим в історії ... дійсно міжнародним досвідом тероризму»¹⁰.

Після загибелі внаслідок дій анархістів імператриці Єлизавети Австрійської (у вересні 1898 р.) та президента США У. МакКінлі (у вересні 1901 р.) були скликані дві міжнародні антианархістські конференції, в яких взяли участь представники європейських держав. У листопаді – грудні 1898 р. відбулася Міжнародна Римська конференція заради суспільного захисту проти анархістів, під час якої обговорювалося поняття анархізму, законодавчі та поліцейські заходи протидії йому; за результатами конференції був підписаний заключний протокол, в якому було надано дефініцію анархізму та визначено конкретні шляхи боротьби з ним¹¹. Римська конференція «відіграла ключову роль у двадцятип'ятирічній антианархістській кампанії, яку в більшій або меншій мірі вели всі правителі Європи»¹². Друга конференція була проведена у березні 1904 р. у Росії (у Санкт-Петербурзі); за її результатами був підписаний протокол, у якому йшлося про співробітництво поліцейських органів та обмін відповідною інформацією. Водночас своєю увагою цей документ обійшли Італія та США, які найбільшою мірою потерпали від анархізму¹³, що, зокрема, свідчило про наявність розбіжностей, які заважали широкому співробітництву держав у боротьбі з цим явищем. Незважаючи на укладання Римського та Санкт-Петербурзького протоколів, їх положення не знайшли необхідного закріплення у законодавствах заінтересованих держав. Таким чином, перша міжнародна спроба запровадити єдині інструменти боротьби з тероризмом виявилася недостатньо вдалою; водночас вищезгадані конференції засвідчили визнання державами міжнародної природи анархо-тероризму та усвідомлення ними потреби в колективних заходах реагування на це явище.

Звернення держав до проблеми тероризму в період універсального правопорядку 1919–1946 рр. було пов'язане з подальшим розвитком феномена тероризму. Зокрема, якщо до Першої світової війни «тероризм розглядався виключно як ознака лівизни» (хоча існували й терористичні групи, які «не мали жодного відношення до анархізму або соціалізму»), то в післявоєнний період «терористичні організації знаходили підтримку, насамперед, у правих та по-сепаратистському налаштованих груп»¹⁴ у значній кількості держав Європи. Важливою віхою вказаного періоду стала серія міжнародних конференцій з уніфікації кримінального законодавства, започаткована у рамках діяльності Міжнародної асоціації кримінального права, під час яких було порушено «питання щодо тероризму як інтернаціонального делікту»¹⁵ (тероризм безпосередньо розглядався під час Брюссельської, Паризької, Мадридської та Копенгагенської конференцій у 1930, 1931, 1933 та 1935 рр. відповідно; за їх результатами були прийняті резолюції, в яких, зокрема, надавалося визначення тероризму). Згадані резолюції мали низку недоліків, серед яких В. П. Смельянов слушно відзначив: «аморфність меж тероризму» у наведених формулюваннях, їх «спрямованість не на боротьбу з тероризмом як таким, а на боротьбу з масовими політичними акціями», відхід «від вироблення конкретних ознак тероризму як самостійного складу злочину»¹⁶ тощо. Водночас важливо, що під час зазначених конференцій почала набувати чіткого окреслення ідея укладання міжнародної угоди для забезпечення спільної боротьби держав із тероризмом.

Після того, як у жовтні 1934 р. під час візиту до Франції був убитий король Югославії Олександр I та міністр закордонних справ Франції Л. Барту, який його зустрічав, очевидною стала відсутність міжнародно-правових норм, здатних забезпечити ефективне міжнародне співробітництво у боротьбі з тероризмом, у зв'язку з чим спеціально створений Лігою Націй комітет розробив проекти двох відповідних міжнародних договорів, які були підписані 16 листопада 1937 р. під час дипломатичної конференції у Швейцарії (Конвенція щодо запобігання тероризму та покарання за нього та Конвенція щодо створення Міжнародного Кримінального Суду). Зазначені конвенції вперше сформулювали міжнародно-правові зобов'язання щодо боротьби з тероризмом, орієнтовані на значне коло держав; однак вони не набули чинності, що, зокрема, було пов'язано з початком Другої світової війни. Водночас вказані угоди сприяли широкому міжнародному засудженню терористичного насильства; вони відіграли важливу роль у виробленні міжнародно-правових підходів до забезпечення антитерористичної боротьби та відкрили шлях активній договірно-правовій практиці у цій сфері.

Зі створенням Організації Об'єднаних Націй, на нашу думку, розпочався якісно новий етап міжнародного антитерористичного співробітництва, який триває донині й заслуговує на особливу увагу. Він характеризується поступовим розвитком широкої міждержавної взаємодії у сфері боротьби з тероризмом на універсальному, регіональному (субрегіональному) та двосторонньому рівнях, з одночасним зростанням ролі гло-

бального антитерористичного співробітництва (насамперед, на основі механізмів ООН). Важливою передумовою розвитку антитерористичного співробітництва держав на цьому етапі стало підписання 26 червня 1945 р. Статуту ООН, який набув чинності 24 жовтня 1945 року. Розроблений та підписаний під час Другої світової війни, він спрямований на формування правових основ для забезпечення тривалого миру та співробітництва у світі у післявоєнний період, у зв'язку з чим створена на основі Статуту міжнародна організація безпосередньо орієнтована на вирішення проблем міжнародної безпеки та наділена широкою предметною компетенцією, необхідною для співпраці держав у різноманітних сферах. При цьому Статут ООН виступає особливим договором, який відіграє провідну роль у впорядкуванні відносин між державами та забезпеченні їх співробітництва.

Науковці виділяють широкий спектр властивостей Статуту ООН, які зумовлюють його особливий характер. Зокрема, як наголосили В. М. Федоров та Г. К. Єфимов, Статут ООН – це «конституційний документ», що визначає «організаційні основи та принципи діяльності найбільшої організації безпеки, яка коли-небудь була відома в історії», та має велике значення у встановленні єдиної для всіх держав-членів ООН «системи правових взаємовідносин»¹⁷. Г. І. Морозов відзначив багатосторонній характер Статуту, спрямований на «універсальне охоплення суб'єктів міжнародного спілкування», а також «особливу силу та значення закріплених у ньому принципів та норм міжнародного права»; при цьому згаданий договір «не тільки формує цілі підтримання миру та забезпечення мирного співіснування», але й «закріплює згоду його учасників діяти спільно для досягнення цих цілей, причому у певних рамках заснованої ними організації»¹⁸. Авторитетний західний дослідник Н. Шрайвер вказав, що особливий статус Статуту визначають, зокрема, такі його риси, як «широка ратифікація», «стислість», «тривала історія», «верховенство» та створення ним правової основи для «надзвичайно динамічного і всебічного розвитку міжнародного права у багатьох сферах»¹⁹ тощо. Як установчий акт міжнародної організації, Статут ООН належить до окремої категорії міжнародних угод і в цій якості, з одного боку, встановлює права та обов'язки держав як сторін угоди, а з іншого – створює міжнародну міжурядову організацію й урегульовує питання її діяльності. Водночас, з урахуванням загальної ролі Статуту ООН, він виступає документом *sui generis* у цілому, маючи переважну силу стосовно всіх інших міжнародних угод та слугуючи основою сучасного правопорядку в світі.

Надзвичайно важливою рисою Статуту ООН, яка, зокрема, має суттєве значення в контексті міжнародної антитерористичної боротьби, є те, що він, з одного боку, жорстко визначає правові рамки міждержавних відносин та порядок функціонування ООН, а з іншого – дає змогу ООН та її членам гнучко пристосовуватися до актуальних безпекових викликів, використовуючи наявні положення вказаного документа. Тому цей майже сімдесятирічний міжнародний договір слушно охарактеризований науковцями як «живий інструмент»²⁰, життєздатність якого забезпечується на основі закладених у нього значних «можливостей та резервів»²¹. Зважаючи на це, саме Статут ООН став першоосновою антитерористичного співробітництва держав на сучасному етапі, хоча питання тероризму не розглядалося під час розробки та підписання цього документа й не згадується в його тексті.

Основним фактором глобального антитерористичного співробітництва у період універсального правопорядку за Статутом ООН стало суттєве зростання терористичної активності в світі: після Другої світової війни у багатьох країнах поширилися прояви ліворадикального, праворадикального, націоналістичного, релігійного тероризму²² тощо; при цьому повоєнна хвиля терористичного насильства виступила загрозою не тільки безпеці окремих країн, а й усьому міжнародному правопорядку. Розвиток міжнародного антитерористичного співробітництва у цей період відбувався на фоні поступового перетворення тероризму на глобальну загрозу довготривалого характеру та пов'язаного з цим усвідомлення державами їх зростаючої взаємозалежності, в умовах якої безпека кожної з них може бути забезпечена лише в контексті загальної безпеки всіх держав. Крім того, в умовах універсального правопорядку за Статутом ООН вагомою складовою системи міжнародних відносин стали міжнародні організації, які почали все більш активно виконувати правотворчі, правозастосовні та правоохоронні функції й набули значної ваги у вирішенні глобальних проблем, що зумовило суттєвий розвиток міждержавного співробітництва у різних сферах, у тому числі – у сфері боротьби з тероризмом.

Водночас особливого значення набули міжнародні міжурядові організації, відкриті для участі всіх держав, оскільки інституційні механізми співробітництва на універсальному рівні найкращим чином відповідають потребам реагування на глобальні проблеми. Першочергову роль серед них відіграє ООН, яка посідає центральне місце у забезпеченні багатостороннього співробітництва держав за найбільш широким спектром питань. При цьому існує низка факторів, що зумовлюють потребу у зверненні саме до механізмів ООН в інтересах загальносвітової протидії тероризму, зокрема: необхідність об'єднання антитерористичних зусиль найширшого кола держав; потреба у вирішенні проблем соціально-економічного, гуманітарного, культурного та іншого характеру, пов'язаних із викоріненням явища тероризму; беззаперечний авторитет ООН в якості багатостороннього міжнародного форуму тощо.

Важливо також, що в умовах універсального правопорядку за Статутом ООН розпочався процес інтенсивного розвитку міжнародного права, в якому суттєву роль відіграє Організація Об'єднаних Націй, що відповідає задуму її засновників – забезпечити неухильне зміцнення нормативних основ сучасного міжнародного правопорядку. Зокрема, формулюючи відповідні положення Статуту ООН, держави не обмежилися традиційним терміном «кодіфікація» й доповнили його поняттям «прогресивний розвиток міжнародного права», яке «досить ясно вказувало на те, що ООН повинна не тільки фіксувати діюче міжнародне право, але

й сприяти його подальшому розвитку»²³. На фундаменті Статуту ООН, як основного документа сучасного міжнародного правопорядку, сформувалася розгалужена мережа дво- та багатосторонніх договірних зв'язків між державами, яка відбиває потреби їхнього співробітництва у різних сферах, при цьому регулюючий вплив міжнародного права поширився на значний спектр найбільш значимих суспільних відносин, у тому числі – пов'язаних із протидією терористичній загрозі. У період 1960-х – 2000-х рр. державами було вироблено масштабну договірно-правову базу антитерористичного співробітництва на універсальному, регіональному (субрегіональному) та двосторонньому рівнях, розвиток та вдосконалення якої триває донині. Зокрема, 14 вересня 1963 р. на універсальному рівні була підписана перша міжнародна антитерористична угода – Конвенція про правопорушення та деякі інші дії, вчинені на борту повітряного судна; 2 лютого 1971 р. членами Організації американських держав була укладена перша відповідна регіональна угода – Конвенція щодо запобігання та покарання за вчинення актів тероризму, які набувають форми злочинів проти осіб та пов'язаного з цим вимагання, коли ці акти носять міжнародний характер, тощо. На нинішньому етапі розвитку права база правова база включає широкий спектр міжнародних антитерористичних договорів, укладених у рамках міжнародних організацій системи ООН, Асоціації держав Південно-Східної Азії, Ліги арабських держав, Організації африканської єдності, Організації Чорноморського економічного співробітництва, Ради Європи, Співдружності незалежних держав, Шанхайської організації співробітництва тощо. Велику роль у формуванні основ міжнародного антитерористичного співробітництва відіграють акти Ради Безпеки ООН та Генеральної Асамблеї ООН.

Таким чином, можна зробити висновок, що становлення міжнародно-правових основ антитерористичного співробітництва держав розпочалося на межі XIX–XX ст.ст. і включає три найважливіші етапи, при цьому у процесі взаємодії держав у відповідь на загрозу міжнародного тероризму поступово склалася загальносвітова мережа антитерористичного співробітництва та була вироблена широка договірно-правова база цього співробітництва.

¹ Антипенко В. Ф. Борьба с современным терроризмом. Международно-правовые подходы [Текст] / В. Ф. Антипенко ; НАН Украины, Ин-т государства и права им. В. М. Корецкого. – К. : ЮНОНА-М, 2002. – С. 7.

² Seger P. Fighting terrorism while respecting international law and human rights [Text] / Paul Seger // Swiss EAPC/PfP Workshop on combating the financing of terrorism. Geneva, Switzerland. 27–28 November 2003 : CISP proceedings / [M. Baltes et al.] ; Swiss federal department of foreign affairs, Centre for international security policy. – [S. l.], [2003]. – P. 81.

³ Laqueur W. World of terror [Електронний ресурс] / Walter Laqueur // National geographic magazine. – 2004, Nov. – Режим доступу: <http://ngm.nationalgeographic.com/ngm/0411/feature4/fulltext.html>

⁴ Дмитрієв А. І. Історія міжнародного права [Текст] / Дмитрієв А. І., Дмитрієва Ю. А., Задорожній О. В. ; [гол. ред. Л. В. Губерський] ; Українська асоціація міжнар. права, Ін-т міжнар. відносин Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Український держ. ун-т фінансів та міжнар. торгівлі. – К. : Промінь, 2008. – С. 311.

⁵ Там само. – С. 19–20.

⁶ Див.: Антонян Ю. М. Терроризм сегодня [Текст] / Ю. М. Антонян, В. В. Смирнов ; М-во внутренних дел РФ, Гос. учреждение «Всероссийский научно-исследовательский институт». – М. : [б. и.], 2000. – С. 57; Бояр-Созонович Т. С. Международный терроризм: политико-правовые аспекты [Текст] / Т. С. Бояр-Созонович. – К. [и др.] : Лыбидь, 1991. – С. 110–114; Галенская Л. Н. Правовые проблемы сотрудничества государств в борьбе с преступностью [Текст] / Л. Н. Галенская ; Ленинградский ордена Ленина и ордена Трудового Красного знамени гос. ун-т им. А. А. Жданова. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1978. – С. 78–79; Емельянов В. П. Терроризм и преступления с признаками терроризирования: уголовно-правовое исследование [Текст] – Terrorism and crimes with the indicia of terrorization: criminal law research / В. П. Емельянов ; Ассоциация Юридический центр, Нац. ун-т внутренних дел МВД Украины. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – С. 18–24. – (Теория и практика уголовного права и уголовного процесса); Іващенко В. О. Міжнародні питання боротьби з тероризмом [Текст] / В. О. Іващенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. – № 2 (52). – С. 69–70; Ляхов Е. Г. Терроризм и межгосударственные отношения [Текст] / Е. Г. Ляхов. – М. : Международные отношения, 1991. – С. 55, 58–61; Saul B. Defining terrorism in international law [Text] / Ben Saul ; [gen. ed. V. Lowe]. – Oxford [etc.] : Oxford University Press, 2006. – С. 168–176. – (Oxford monographs in international law).

⁷ Див.: Горбунов Ю. С. Терроризм и правовое регулирование противодействия ему [Текст] / Ю. С. Горбунов. – М. : Молодая гвардия, 2008. – С. 254–255; Терроризм. Борьба и проблемы противодействия [Текст] : учеб. пособие для студ. юрид. вузов / [С. Я. Казанцев [и др.]]; под ред. В. Я. Кикотя, [Н. Д. Эриашвили]. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2004. – С. 225. – (Приложение к журналу «Вестник Московского университета МВД России»).

⁸ Jensen R. B. The international anti-anarchist conference of 1898 and the origins of Interpol [Text] / Richard Bach Jensen // Journal of contemporary history. – 1981. – Vol. 16, № 2. – P. 323.

⁹ Грачев А. С. Политический экстремизм [Текст] / А. С. Грачев. – М. : Мысль, 1986. – С. 16.

¹⁰ Rapoport D. C. The four waves of modern terror [Text] / David C. Rapoport // Attacking terrorism: elements of a grand strategy / ed. A. K. Kronin, J. M. Ludes ; Center for peace and security studies, Edmund A. Walsh school of foreign service, Georgetown university. – Washington, 2004. – P. 47.

¹¹ Див.: Deflem M. «Wild beasts without nationality». The uncertain origins of Interpol, 1898 – 1910 [Text] / Mathew Deflem // Handbook of transnational crime and justice / ed. P. Reichel. – Thousand Oaks [etc.] : SAGE Publications, 2005. – P. 278.

¹² Jensen R. B. Op. cit. – P. 323.

¹³ Див.: Jensen R. B. The United States, international policing and the war against anarchist terrorism, 1900–1914 [Text] / Richard Bach Jensen // Terrorism and political violence. – 2001. – Vol. 13, № 1. – P. 15.

¹⁴ Лакер У. Истоки терроризма [Текст] : [перевод] / У. Лакер // Современный терроризм: анализ основных направлений / Евгений Кожушко ; под общ. ред. А. Е. Тараса. – Мн., 2000. – Прил. 4. – С. 385, 386. – (Серия «Коммандос»).

¹⁵ Трайнин А. Н. Защита мира и уголовный закон [Текст] / А. Н. Трайнин ; Всесоюзный ин-т юридических наук ; под ред. и с предисл. А. Я. Вышинского. – М. : Юридическое изд-во НКЮ Союза ССР, 1937. – С. 135.

¹⁶ Емельянов В. П. Вказана праця. – С. 21, 22, 23.

¹⁷ Федоров В. Н. ООН и поддержание международного мира [Текст] : в помощь лектору / В. Н. Федоров, Г. К. Ефимов ; Всесоюзное общество «Знание», Ассоциация содействия ООН в СССР. – М. : Знание, 1969. – С. 8–9.

¹⁸ Морозов Г. И. Организация Объединенных Наций (основные международно-правовые аспекты структуры и деятельности) [Текст] / Г. И. Морозов ; Ин-т междунар. отношений. – М. : Изд-во ИМО, 1962. – С. 162–163.

¹⁹ Schrijver N. J. The future of the Charter of the United Nations [Text] / Nico J. Schrijver // Max Planck Yearbook of United Nations law / ed. A. von Bogdandy, R. Wolfrum. – 2006. – Vol. 10. – P. 31.

²⁰ Ibid. – P. 34.

²¹ Ефимов Г. К. Устав ООН – инструмент мира [Текст] / Г. К. Ефимов. – М. : Наука, Главная редакция изданий для зарубежных стран, 1986. – С. 27. – (Серия «Международный мир и разоружение»).

²² Див.: Кожушко Е. Современный терроризм: анализ основных направлений [Текст] / Евгений Кожушко ; под общ. ред. А. Е. Тараса. – Мн. : Харвест, 2000. – С. 13–345. – (Серия «Коммандос»).

²³ Мовчан А. П. Организация Объединенных Наций и международный правопорядок (к 40-летию ООН) [Текст] / А. П. Мовчан // Советский ежегодник международного права, 1985–1986. – С. 17.

Резюме

Грачова В. В. Становлення міжнародно-правових основ антитерористичного співробітництва держав.

У статті розглядається процес становлення міжнародно-правових основ антитерористичного співробітництва держав з кінця XIX ст. до сучасного періоду у відповідь на еволюцію міжнародної загрози тероризму. З урахуванням особливостей розвитку широкої міжнародної протидії терористичній загрози виділено та досліджено найважливіші етапи становлення міжнародно-правових основ антитерористичного співробітництва держав під час існування трьох міжнародних правопорядків, пов'язаних з універсальним міжнародним правом за Головним актом Віденського конгресу 1815 р., універсальним міжнародним правом періоду Ліги Націй та універсальним міжнародним правом Організації Об'єднаних Націй. При цьому визначено основні чинники, які обумовили вироблення багатосторонніх міжнародно-правових інструментів для боротьби з тероризмом, висвітлено основний зміст і значення відповідних міжнародних заходів та укладених державами документів, спрямованих на забезпечення їх колективної боротьби з цим явищем.

Ключові слова: тероризм, міжнародно-правові основи антитерористичного співробітництва держав, міжнародні антианархістські конференції, міжнародні конференції з уніфікації кримінального законодавства, Ліга Націй, ООН, Статут ООН, міжнародні антитерористичні договори.

Резюме

Грачова В. В. Становление международно-правовых основ антитеррористического сотрудничества государств.

В статье рассматривается процесс становления международно-правовых основ антитеррористического сотрудничества государств с конца XIX ст. до современного периода в ответ на эволюцию международной угрозы терроризма. С учетом особенностей развития широкого международного противодействия террористической угрозе выделены и исследованы важнейшие этапы становления международно-правовых основ антитеррористического сотрудничества государств во время существования трех международных правопорядков, связанных с универсальным международным правом по Главному акту Венского конгресса 1815 г., универсальным международным правом периода Лиги Наций и универсальным международным правом Организации Объединенных Наций. При этом определены основные факторы, обусловившие выработку многосторонних международно-правовых инструментов для борьбы с терроризмом, освещено основное содержание и значение соответствующих международных мероприятий и заключенных государствами документов, направленных на обеспечение их коллективной борьбы с этим явлением.

Ключевые слова: терроризм, международно-правовые основы антитеррористического сотрудничества государств, международные антианархистские конференции, международные конференции по унификации уголовного законодательства, Лига Наций, ООН, Устав ООН, международные антитеррористические договоры.

Summary

Grachova V. The formation of the international legal fundamentals of the anti-terrorist cooperation of States.

The article deals with the process of the formation of the international legal fundamentals of the anti-terrorist cooperation of States since the end of the 19th century till the modern period in response to the evolution of the international threat of terrorism. Considering the peculiarities of the development of a broad international counteraction to the terrorist threat there have been identified and examined the most important stages of the formation of the international legal fundamentals of the anti-terrorist cooperation of States corresponding to three international legal orders, linked to the universal international law under the Final Act of the Congress of Vienna of 1815; universal international law of the period of the League of Nations; and universal international law of the United Nations. There have been defined the main factors, influencing the elaboration of the multilateral international legal instruments for combating terrorism and there have been covered the essential content and role of the specific international events and acts, adopted by States, aiming to ensure their collective fight against this phenomenon.

Key words: terrorism, international legal fundamentals of the anti-terrorist cooperation of States, international anti-anarchist conferences, international conferences for the unification of criminal law, League of Nations, UN, Charter of the UN, international anti-terrorist treaties.

Отримано 15.05.2013